

УДК94(439):321.7/321.64

<http://doi.org/10.46869/2707-6776-2024-25-4>

Ткач Д.І

<https://orcid.org/0000-0002-6947-2036>

СУЧАСНА УГОРЩИНА – ШЛЯХ ВІД ДЕМОКРАТІЇ ДО АВТОРАТИРИЗМУ: ІСТОРИЧНА РЕТРОСПЕКТИВА

У кінці 1980-х рр., внаслідок оксамитових революцій, політичні системи більшості країн Центральної та Східної Європи (ЦСЄ) пройшли значні зміни. Цей процес також зачіпив Угорську Республіку, де зміна суспільного устрою пройшла інтенсивніше і успішніше, ніж у багатьох інших країнах ЦСЄ.

Угорщина, завдяки цим процесам, відзначилася як лідер серед країн ЦСЄ, які досягли значних досягнень у сфері політичної та економічної трансформації. Політична система суспільства зазнала значних змін. Однопартійний режим було замінено плюралістичною політичною системою, яка базувалася на Конституції, зміненій у 1989 р. Була впроваджена парламентсько-президентська система влади, яка надала уряду широкі повноваження і зобов'язала його забезпечувати умови для економічного і демократичного розвитку країни. Також була проведена реформа судової системи, і створений Конституційний Суд.

З 1990 року до 2010 року відбулася значна лібералізація суспільства, але досягнення цих років мали суперечливий та неоднозначний характер. Комерціалізація всіх сфер життя суттєво змінила загальнокультурний контекст, призвела до нових напруженостей у відносинах між різними соціальними групами і різними поколіннями, і певною мірою загострила проблему міжнаціональних відносин.

Все змінилося в 2010 р., коли на виборах в Державні збори до влади прийшла коаліція ФІДЕС-УГП-ХДНП, отримавши конституційну більшість голосів. Ця правоконсервативна коаліція успішно впроваджувала консервативну ідеологію, вміло маніпулювала громадською свідомістю, здійснювала ефективні економічні реформи, посилювала державне управління та реформувала державний сектор, спрямовуючи його к централізації і відновленню консервативних традицій угорської держави. Це також супроводжувалося згортанням демократичних принципів правління та посиленням авторитарних тенденцій.

Внаслідок цих дій, правоконсервативна коаліція зуміла перемогти на виборах до Державних зборів у 2014, 2018 та 2022 роках. Це призвело до того, що багатопартійна система, створена як протипава однопартійному тоталітарному режиму, стала двополюсною з домінуючою роллю коаліції ФІДЕС-УГП-ХДНП.

Таким чином країна із усталеними демократичними традиціями перетворилася на державу з авторитарним урядом на чолі із прем'єр-міністром В.Орбаном, якого багато хто в ЄС називає диктатором.

Ключові слова: Угорщина, країни ЦСЄ, коаліція ФІДЕС-УГП-ХДНП, Державні збори, демократичні традиції, авторитарний уряд, В. Орбан.

Постановка проблеми. У статті зроблена спроба відповісти на запитання: яким чином Угорщина, відзначаючись розвинутою демократичною системою в 1990-х рр. після падіння комуністичного режиму, зазнала політичних трансформацій, що призвели до посилення авторитарних тенденцій у країні в більш пізній період? Для розуміння цієї проблеми, можна врахувати наступні аспекти: історичний контекст, демократичний період розвитку країни, зміна

політичного курсу коаліцією ФІДЕС-УГП-ХДНП, авторитарні тенденції, міжнаціональні відносини та суспільна напруженість, міжнародний вплив.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Даний напрям досліджували українські вчені, зокрема О. Андрусенко, М. Піскотін, М. Держалюк, Д. Ткач, А. Колодій, В. Копейчиков С. Лисенкова та Е. Кіш. Більш докладно ця проблематика розглядалася в Угорщині наступними вченими: Т. Фріц, Ж. Енеді, А. Корошені, Л. Кері, Г.М. Біхарі, Zs. Enyedi, A. Kőrösényi, T. Fricz, L. Lengyel, E. Jenne, L. Palata, L. Tókéczki.

В українській історичній та політологічній науковій літературі недосліджувалося яким чином Угорщина, відзначаючись розвинутою демократичною системою в 1990-х рр. після падіння комуністичного режиму, зазнала політичних трансформацій, що призвели до посилення авторитарних тенденцій у країні в більш пізній період.

Формулювання цілей статті. Метою статті є проведення історичного аналізу політичного розвитку Угорщини, починаючи з періоду після Другої світової війни до сучасних авторитарних тенденцій. У статті розглядаються демократичні трансформації, авторитарні зміни, соціально-економічні аспекти, роль зовнішніх факторів, можливі шляхи подальшого розвитку Угорщини.

Виклад основного матеріалу. Сучасна Угорщина дійсно пройшла складний шлях від демократії до авторитаризму, і ця історична ретроспектива включає в себе різні події та етапи. Розпочнемо із самого першого етапу, а саме кінець комуністичної ери. Угорщина, подібно до інших країн Варшавського договору, пережила революційні події на початку 1990-х рр., що призвели до кінця комуністичного режиму та відновлення демократії.

У загальному контексті 1988 рік в Угорщині відзначився як час відродження багатопартійної системи. Більшість політичних партій на початку цього року, до прийняття закону про громадські організації у листопаді 1989 р., утримувалися від використання терміну «партія», але це не завадило їм активно діяти і виступати в якості відкритої опозиції до влади.

На передній план вийшли так звані історичні партії, які функціонували в Угорщині після закінчення Другої світової війни, такі як Незалежна партія дрібних господарів (НПДГ) і Соціал-демократична партія (СДП). НПДГ очолив Й. Тордян, політик правонаціоналістичного спрямування, який активно виступав проти політики Чаушеску стосовно угорської національної меншини в Румунії. Він ініціював акції протесту, включаючи демонстрацію 23 жовтня, яка мала символічне значення, пов'язане з подіями 1956 р. Інші політичні партії та рухи підтримали ці акції.

Також у цей час організаційно сформувалися Союз вільних демократів (СВД), який був започаткований за моделлю «Хартії-77» з Празі і відзначався ліберально-демократичними поглядами. Також з'явився Союз молодих демократів (СМД), який в основному поділяв ідеологічні цінності СВД. Ці дві

партії, які стали досить впливовими в майбутньому, відразу висловили свою антикомуністичну та антисоціалістичну позиції і вступили у відкриту конфронтацію з існуючим режимом.

Керівництво Угорської Соціалістичної Робітничої Партії (УСРП) було не готове до такого різкого змінного моменту. Новий генеральний секретар Центрального Комітету партії, К. Грос, який прийшов на заміну Я. Кадару, парипустився кількох важливих помилок у своїх виступах, які викликали гнів серед громадськості. Наприклад, в одному з його виступів він висловив можливість термідору як альтернативи «анархії та хаосу». Це лише підвищило недовіру до партії, відштовхнуло від неї тих, хто ще коливався, і об'єднало табір супротивників.

Угорська опозиція, відмінно від польської, не була такою масовою і популярною. Проте заява К. Гроса стала каталізатором її об'єднання на платформі протистояння УСРП, яку сприймали як перешкоду для реформ. Тому всі наступні ініціативи партії щодо реформ, включаючи признання багатопартійності, були приписані не партії, а опозиції, яка змогла переконати громадську думку в тому, що процес демократизації у країні відбувається під тиском знизу, і тому влада мусить робити поступки.

Проте у самому Угорській Соціалістичній Робітничій Партії (УСРП) було чимало реформаторів, які зсередини докладали зусиль для трансформації партії зі соціалістичної в соціал-демократичну орієнтацію. Важливим етапом в цьому процесі стало оприлюднення 28 січня 1989 р. висновків спеціальної комісії ЦК УСРП (ініціатором якої був І. Пожгаї) щодо переоцінки подій 1956 р. Відповідно до цих висновків, події 1956 р. були не контрреволюцією, а «народним повстанням, що боролось за національну незалежність». Ця переоцінка призвела до закінчення ролі УСРП як партії авангардного типу, яка мала значні державні повноваження. Під тиском громадськості партія була змушена заявити 11 лютого 1989 р. на своєму пленумі про підтримку багатопартійної системи та вільних виборів, а також про готовність брати участь у конкурентних виборах [1, о. 227].

Ці кроки соціалістів-реформаторів, спрямовані на демократизацію суспільства, відіграли важливу роль у руху до повалення тоталітарного режиму, ще раз підтвердивши, що ідеологія соціалізму в Угорщині була насильно нав'язана за допомогою Радянської армії. Навіть всередині УСРП більшість членів партії не підтримувала соціалістичну ідею. Декілька років після цих подій Д. Хорн, один із лідерів партії та пізніше керівник Угорської соціалістичної партії, визнає: «Зміна системи була відомим процесом, в якому відіграли роль і економічна реформа 1968 року, і факт, що Угорщина була єдиною країною-членом Варшавського договору, яка підтримувала відкриті стосунки з Заходом і Європейським Співтовариством» [2].

У жовтні 1989 р. відбувся XIV з'їзд Угорської Соціалістичної Робітничої Партії (УСРП), який був першим серед комуністичних партій Центрально-

Східної Європи (ЦСЄ), що оголосив про свій розпуск як комуністичної організації і про створення соціалістичної партії європейського стандарту – Угорської соціалістичної партії (УСП). У своїй програмі УСП визначила себе як частину руху за демократичний соціалізм та політичну організацію, що захищає інтереси найманих працівників. Партія також підтримувала концепцію Соцінтерну.

У березні 1990 р., коли відбулися перші демократичні вибори до Державних Зборів Угорщини, на політичній арені була чітко структурована опозиція. Соціалісти та інші ліві сили виглядали менш впевнено в цій ситуації. Це призвело до того, що перемогу на виборах отримала Угорська Демократична Форумна Партія, здобувши 42,75% голосів, в той час як УСП отримала лише 8,55% голосів. Інші ліві партії не змогли пройти до парламенту [3].

Отже, на початковому етапі становлення демократичного суспільства в Угорщині (1989-1990) було створено 65 партій, які відображали практично весь політичний спектр. Серед них можна виділити такі напрями: консервативно-лівий, соціалістичний, соціал-демократичний, соціал-ліберальний, радикально-демократичний, правоцентристський, народно-демократичний та консервативно-правий, християнський [4].

Демократична Угорщина спадкувала від колишніх авторитарних режимів не лише партії-спадкоємниці, але і глибокий конфлікт між «західництвом» і «популізмом» – ідейними напрями, які складно вписуються у традиційний «право-лівий» політичний спектр.

З 1990 по 2010 роки угорська політична палітра мала наступний вигляд.

Національно-консервативні сили. Консерватизм в Угорщині є невіддільним від національної ідеї і відіграє важливу роль в політичному житті країни. Під час зміни режиму в 1990 р., основною силою консервативної групи був Угорський демократичний форум (УДФ). УДФ вдалося створити імідж «спокійної сили» та здобути перемогу на виборах до Державних зборів Угорщини. Проте, вже на наступних виборах в 1994 р., партія не змогла повторити свій успіх і не здобула навіть половини голосів, порівняно з попередніми виборами. УДФ втратив свою популярність і досі перебуває на периферії політичного життя.

Водночас, невеликі праві партії боролися між собою за голоси виборців. Під прапором об'єднання правих сил була створена і зростала партія ФІДЕС, яка пізніше додала до своєї назви «Угорська громадянська партія» (УГС). Використовуючи політичний момент, ФІДЕС зміг привернути до себе голоси виборців християнсько-консервативних сил, які були незадоволені роз'єднаністю своїх партій. Також до ФІДЕС приєдналися голоси виборців Союзу вільних демократів, які були незадоволені участю своєї партії в попередній урядовій коаліції під керівництвом соціалістів. У 1998 р. ФІДЕС став основною партією урядової коаліції та обійняв посаду прем'єр-міністра.

Цей період в історії Угорщини відзначався зміною політичної сцени, витісненням УДФ і зростанням ФІДЕС як основної сили консервативного спрямування в країні.

Керівництво ФІДЕС-УГС активно працювало над політикою об'єднання різних правих партій в одну сильну політичну силу, оскільки розрізнені партії правого спрямування поступово втрачали свій вплив. Їх стратегія виявилася успішною, і на виборах у 2010 р. ФІДЕС-УГС здобув 262 мандати із 386 в Державних Зборах, отримавши таким чином конституційну більшість. Далі молоді демократи ще тричі під час виборів до ДЗ повторили цей успіх. Про це буде більш докладно сказано у подальшому.

Партії політичного католицизму. Християнсько-демократична народна партія (ХДНП). Ця партія представляє політичний католицизм в Угорщині. Починаючи з 1990 р., вона була представлена в парламенті та брала участь у роботі коаліційного уряду. Однак протягом певних парламентських циклів вона також була позапарламентською партією. На виборах 2010 р. ХДНП об'єдналася з ФІДЕС–УГС і знову вийшла в парламент.

Угруповання аграрних партій. Незалежна партія дрібних господарів (НПДГ): Ця партія представляє аграрні інтереси та здобула популярність завдяки своїй підтримці від селянства, особливо тих, хто бажав володіти власною землею. У 1998 р. НПДГ отримала високий виборчий результат, здобувши майже 14% голосів. Однак її участь в коаліційному уряді та внутрішні конфлікти призвели до зниження її популярності, і на виборах 2002 р. партія показала найгірший результат. Нині ця партія знаходиться на узбіччі політичного життя країни.

Угруповання ліберальних партій. Союз вільних демократів (СВД). Ось деяка історія та динаміка цієї партії: На початку 1990-х рр. Союз вільних демократів (СВД) вийшов на політичну сцену Угорщини як радикальна партія з метою провести кардинальні зміни в існуючому режимі. На початку своєї діяльності СВД вдалося завершити виборчі перегони на другому місці, здобувши близько 20% голосів на перших вільних виборах.

У 1990 р. головну роль грали радикальні програми та антикомуністична риторика. Проте, після виборів 1994 р. СВД увійшла до урядової коаліції разом із Соціалістичною партією Угорщини (УСП). Це спричинило значний впадок популярності СВД, і вона втратила близько 2/3 виборців на виборах 1998 р. Головною «гріх» СВД був спільний уряд з УСП, що робило її непопулярною серед своїх прихильників. На виборах 2002 р. партія мала лише 5% голосів, а на виборах 2010 р. СВД не змогла пройти до ДЗ.

Політичні партії лівого спрямування в Угорщині пройшли складну еволюцію протягом останніх десятиліть. Ось кілька важливих моментів у їхній історії:

Угорська соціалістична робітничка партія (УСРП) перетворилася на Угорську соціалістичну партію (УСП) в 1989 р. На початку своєї діяльності УСП зазнала

невеликої популярності, отримавши лише 8,54% голосів на перших вільних виборах.

Проте, у 1994 р. УСП здобула більше половини голосів виборців і перемогла на виборах. Її успіх в 2002 р., коли партія отримала 42% голосів, свідчив про її здатність привертати виборців, які бажали змін у владі.

УСП перебувала при владі протягом двох парламентських циклів у 2002 та 2006 рр. Проте, грубі помилки внутрішньої політики та незадовільна робота уряду Ференца Дюрчани призвели до гучної поразки партії на виборах 2010 р.

На виборах 2010 р. УСП отримала лише 59 мандатів, що втричі менше, ніж у 2006 р. Це свідчило про те, що політичний ландшафт Угорщини піддавався змінам, і виборці виразили своє незадоволення роботою УСП на той час.

Таким чином, ліві політичні партії в Угорщині пережили періоди як успіхів, так і провалів у своїй історії. Вони продовжують брати участь у політичному процесі країни, і їхні позиції можуть знову змінюватися у майбутньому відповідно до політичних обставин.

Крайні праві партійне угруповання. Партія «Йоббик» є крайньоправою партією в Угорщині, яка була створена в 2003 р. Її ідеологія характеризується радикальним націоналізмом і консерватизмом. Основним гаслом партії є «Угорщина належить угорцям», що вказує на їхнє націоналістичне спрямування.

Партія «Йоббик» використовує антициганську, антисемітську і антиімігрантську риторику. Вона нерідко стикається зі звинуваченнями у расизмі та ксенофобії.

У 2009 р. «Йоббик» пройшла до Європарламенту, отримавши понад 15% голосів і вибравши трьох своїх представників. На парламентських виборах 2010 р. партія також досягла успіху, отримавши 47 мандатів і зайнявши третє місце.

Партія «Йоббик» є контроверсійною угорською політичною силою, і її ідеологія та риторика викликають обурення і осуд в багатьох країнах та серед міжнародних спостерігачів. Вона продовжує брати участь у політичному процесі Угорщини і впливати на політичний ландшафт країни [5].

До правого табору потрібно віднести і партію «Наша Батьківщина»: це правонаціональна партія, яка була заснована в 2018 р. Вона часто асоціюється з ультраправими поглядами та націоналістичними позиціями.

Після 2010 р. виникли ще декілька нових партій. Рух «Моментум»: ця партія була створена в 2017 р. і визначає себе як прогресивну та молодіжну силу. Вона активно виступає за захист демократії та прав людини.

Партія Угорського Пса з двома хвостами: це гумористична партія, яка з'явилася в 2014 р. та відома своєю нестандартною кампанією та гаслами.

Партія Діалог для Угорщини: ця партія була заснована в 2013 р. і акцентується на питаннях екології та соціальної справедливості.

Партія Трудящих: ця ліворадикальна партія була оновлена у 2013 р. та відстоює соціалістичні та комуністичні ідеї.

Протягом трансформаційного періоду в країні відбувся перехід від однопартійної до багатопартійної системи. Процес політичної структуризації суспільства пішов по непередбачуваній траєкторії, коаліція ФІДЕС – УГС, ХДНП на протязі останніх виборчих перегонів до ДЗ отримала конституційну більшість у головному законодавчому органу країни. Таким чином, фактично відбувся перехід до диктатури більшості в Державних зборах Угорщини. До чого це призвело в політичній, економічній, соціальній та гуманітарній сфері життя в країні розглянемо далі.

Після приходу до влади партії Фідес – УГП 29 травня 2010 р. Віктор Орбан знову обійняв посаду прем'єр-міністра Угорщини. Протягом часу, коли він перебував у опозиції, відбулися певні зміни в його характері та ставленні до політики. Розуміючи важливість своєї ролі, він став більш зрілим і розсудливим політиком. Проте, за моделлю статусу політичного лідера, яку запропонував український політолог М. Головатий і яка включає функціональну, професійну, морально-етичну та самооцінкову складові, можна визначити, що ці характеристики відповідають індивідуальному розвитку Орбана. Ця еволюція відбулася протягом понад десяти років його політичної кар'єри, проте популярність партії та її лідера залишається на високому рівні. Ця підтримка виражається у перемогах партії на чотирьох останніх виборчих кампаніях.

Нині день в Угорщині виконавча, законодавча і судова влада поступово сплітаються і підтримують політичну силу, яку очолює Віктор Орбан. Гілки влади, які повинні функціонувати незалежно, тепер часто підтримують одна одну, і Фідес іноді робить це відкрито, іноді менш помітно. Сам Орбан називає це «системою національної співпраці», але відкрито говорить про «неліберальну демократію». Це призвело до того, що Угорщина перетворилася на щось, що нагадує однопартійну державу. Цей процес відбувся без застосування насильства і при мінімальній громадській підтримці. Однак це досягнення має негативний вплив на свободу Угорщини та її довгострокові перспективи.

18 квітня 2011 р. Державні збори 262 голосами представників коаліційної більшості ухвалили новий Основний Закон країни. 25 квітня 2011 р. президент республіки Пал Шмідт підписав цей документ (який офіційно дістав назву Основного Закону Угорщини), що згідно з п. 1 Заключних положень набув чинності 1 січня 2012 р. [6].

Низка положень цього документу вступала в протиріччя з ліберальним основам Європейського Союзу. Він розпочинається із Національного Кредо у якому сказано про те, що ми визнаємо роль християнства у збереженні нації. У Стаття D говориться про те, що Угорщина, з урахуванням єдності всієї угорської нації, відповідає за долю угорців, які живуть за її межами, сприяє збереженню та розвитку їх спільнот, підтримує їх прагнення, спрямовані на

збереження угорського ідентитету, здійснення індивідуальних та колективних прав, створення громадських органів самоврядування, благополуччя на батьківщині, а також сприяє їх співпраці один з одним та з Угорщиною.

У Статті L сказано про те, що Угорщина захищає інститут шлюбу як добровільно встановлені подружні відносини між чоловіком та жінкою, а також сім'ю, як основу збереження нації.

У Статті II право на захист життя з моменту зачаття.

Нова Конституція Угорщини практично закріплює переважне положення однієї з релігій, прерогативу угорської національної меншини, яка проживає за кордоном вимагати надання їм колективних прав, нетерпимості до одностатевих шлюбів, сумнівів у праві на аборт.

Гостру критику з боку Брюсселю викликали ті положення Основного Закону, які встановлювали контроль з боку уряду за Центробанком, створення ради при телебаченні та радіо, посилення повноважень уряду під час призначення суддів Конституційного суду Угорщини.

Новий Основний Закон суттєво збільшив роль держави у житті угорського суспільства, дозволив створити цілу низку конституційних законів, які отримали статусу конституційних, що практично унеможливило їх зміну при зміні розкладу політичних сил у Державних зборах, тому що для відміни цих положень в Основному Законі, потрібно дві третини голосів.

Проведені реформи значно скоротили повноваження Конституційного суду, який нині має право відмінити або домагатися перегляду Основного закону або поправок до нього лише з точки зору відповідності процедурним нормам процесів їх створення, прийняття та оприлюднення. Що стосується змісту цього документу то ця функція виключена зі сфери компетенції КС [7].

Водночас за КС залишилося право вето щодо законів про бюджет та податки, але з оговоркою, якщо вони порушують право на життя та людську гідність, право на захист персональних даних, свободу думки, совісті та релігії [8]. Нова конституція не забезпечує континуїтету, і 20-річна судова практика КС, яка спиралася на попередню конституцію, більше не може бути використана як прецедент: «Рішення КС, прийняті до набуття чинності новою Конституцією, втрачають свою силу. Ця норма не стосується наслідків, викликаних цими рішеннями» [9]. Згідно з Основним законом та іншими законодавчими актами, вік виходу на пенсію працівників юстиції був знижений з 70 до 62 років [10]. Ця норма була направлена на те, щоб змінити голів Конституційного та Верховного судів, Національної ради юстиції, а також суттєво замінити суддівський склад цих інститутів, за рахунок представників чинної влади.

Відразу після вступу у дію Конституції Євросоюз робив спроби переконати Будапешт у зміні тих її положень, які вступали у протиріччя із законодавством Спільноти. З цією метою були здійснені неодноразові візити до столиці Угорщини канцлера Німеччини Ангела Меркель, керівника Єврокомісії Жозе

Мануел Баррозу. В. Орбан пішов на частину поступок, але головні положення про які вже йшла мова вище залишилися в силі.

З того часу протиріччя між Будапештом в Брюсселем тільки загострювалися. Особлива тема відношення уряду В. Орбана до проблеми біженців. У 2015 р. угорці у категоричній формі відмовилися приймати біженців і навіть опоясали кордони Угорщини колючим дротом. Більш того в листопаді 2021 р. Орбан запропонував мігрантам і біженцям відкрити коридори до Європи через його країну, «якщо Захід того забажає» [11].

15 червня 2021 р. Державні збори Угорщини прийняли Закон, в якому йдеться про те, що шкільна діяльність, пов'язана з сексуальністю, не повинна сприяти зміні статі або гомосексуалізму. До того ж держава повинна захищати право дитини на гендерну ідентичність при народженні. Закон забороняє доступ до порнографічних матеріалів особам молодше 18 років, а також особам, які пропагують зміну статі при народженні та гомосексуальність.

У зв'язку з цим, президентка Європейської комісії Урсула фон дер Ляєн попередила Угорщину, що вона має скасувати дискримінаційний закон, інакше їй загрожують серйозні санкції. Законодавство, внесене Орбаном, різко критикували й інші лідери ЄС на саміті в липні 2021 р. Прем'єр-міністр Нідерландів Марк Рютте закликав Будапешт поважати цінності толерантності ЄС або вийти з блоку.

Реагуючи на цю критику В. Орбан ініціював проведення в країні референдуму про «захист дітей від ЛГБТ-ідеології», який відбувся 3 квітня 2022 р.

Угорщина уже сьогодні активно шукає альтернативу співпраці із ЄС та пішла на укріплення відносин з Росією, Китаєм та Туреччиною. Чого варта лише відмова Угорщини від транзиту російського газу через Україну. Виступи Орбана проти антиросійських санкцій посилили недовіру щодо нього серед керівництва більшості країн Євроспільноти.

Такі дії Будапешта викликають гостру критику з боку керівництва провідних держав ЄС та й самого керівництва Співдружності. На початку вересня 2021 р. у Євросоюзі було прийнято рішення не виділяти гроші Угорщині на відновлення економіки після COVID-19, а це 7,2 млрд. євро. За оцінкою ЄС, Будапешт не дотримується загальноєвропейських принципів і підриває ідею верховенства закону.

У самій Угорщині вже лунають заклики вийти із ЄС. Так в серпні 2022 р. угорська проурядова газета *Magyar Nemzet* у своїй статті: «Настав час поговорити про *Hungarn Exit* (Hungarn Exit – за аналогією з *Brexit*) – вихід Угорщини з Євросоюзу» написала: «Зараз ми повинні, нарешті, серйозно подумати про наш можливий вихід із союзу держав, який спливає кров'ю, маючи тисячі ран, але при цьому демонструє імперські симптоми і поводить себе зневажливо та зарозуміло зі своїми країнами-членами у Східній та Центральній Європі» [12].

Незважаючи на свої інституційні переваги, Фідес не зміг би залишитися при владі, якби не був настільки популярним. У стратегії агітації партії використовувався економічний популізм, представлений як місцева «орбаноміка», яка, за вваженнями, перевершує передбачуваний глобальний неоліберальний консенсус. Орбан був обраний незабаром після фінансової кризи, коли економіка Угорщини була в складному стані. Падіння форинта – місцевої валюти, викликане кризою, означало, що багато угорців, які брали іпотечні кредити в швейцарських франках за низькими процентними ставками, не могли відшкодувати свої борги. Орбан змусив банки перерахувати заставні суми в форинтах за вигідними ставками.

Орбаноміка також добре підходить для авторитарного інструментарію. Дослідження, проведене Угорською академією наук, показує, що в багатьох селах практично всі голоси були віддані в підтримку ФІДЕС.

Політолог і колишній Міністр освіти Угорщини, Балінт Мадяр, стверджує, що уряд, керований Фідес, використовує державу для захоплення економіки та розподілу прибутків серед своїх союзників. Мадяр також описує Угорщину як «мафіозну державу» [13, с. 122].

У 61 параграфі нової Конституції Угорщини, яка набула чинності 1 січня 2012 р., були визначені основні принципи діяльності ЗМІ. Також були проаналізовані Закони, прийняті 22 липня 2010 р., що регулюють засоби масової інформації та комунікації, а також Закон про свободу преси та захист медіаконтенту, який отримав назву «медіаконституція». Ці правові акти повністю змінили медіапростір і суттєво збільшили контроль держави над ЗМІ.

Водночас «Фідес» не вдається до типових для авторитарних режимів методів широкої адміністративної цензури, але він також не застосовує підходу, характерного для м'яких диктатур, який полягає в ручному управлінні засобами масової інформації на принципах «підтримуємо – терпимо – забороняємо». Ця стратегія працювала в основному тоді, коли держава контролювала медіа власністю. У той час виключенням були незалежні видання демократичної опозиції, публікації яких досягали лише кількох тисяч читачів. Після зміни режиму в медіа сфері утворилася структура змішаної власності, яку наразі контролює партія «Фідес» за допомогою різних репресивних методів.

Засоби масової інформації, які перебувають у власності держави, були підпорядковані партії шляхом безпосереднього втручання владних структур (призначення комісарів, видача прямих директив, введення цензури). Великі телеканали, такі як RTL Klub і TV2, були зняті з політичного впливу (за допомогою загроз застосування податку на рекламу та інших санкцій). Незалежні ЗМІ з критичною позицією стосовно влади були втиснуті в «гетто» (залякування з боку влади та відлякування рекламодавців). У той час, політична сім'я використовувала державну підтримку та нелегітимний примус для створення власної медіаімперії, що базується на приватних ЗМІ.

Перший керівник Ради у справах ЗМІ та Національної ради з питань ЗМІ та комунікацій (НРСК), створеної відповідно до нового Закону про ЗМІ у 2011 р., була довірена особа Віктора Орбана, а його наступником став сімейний юрист, який прихильний до ЗМІ, пов'язаних з партією. Ці органи регулюють розподіл обмежених ресурсів, таких як частоти мовлення, концесії та дозволи, визначають правила функціонування медіаринку, класифікацію програм і обмеження щодо реклами. За допомогою системи преференцій та покарань, що ґрунтуються на гнучких нормах, вони можуть стимулювати чи, навпаки, покарати будь-якого учасника медіаринку, включаючи вилучення частот мовлення, виключення з тендерів та накладення значних грошових штрафів. За допомогою Фонду підтримки ЗМІ та управління активами (ФПЗМІУ), який також перебуває у власності держави, держава виступає як гравець на ринку ЗМІ і навіть найбільший, особливо за обсягами бюджетних коштів (у 2019 р. було виділено 80 мільярдів форинтів) для державних ЗМІ, таких як національне інформаційне агентство, радіо і телебачення [14].

Новий режим взяв під свій контроль некомерційні ЗМІ та Угорське телеграфне агентство (УТА), не лише конфіскуючи їхню власність, але й маніпулюючи створюваним контентом. Їхнє майно та персонал були переведені до фонду, що підпорядкований Раді у справах ЗМІ, де ввели строгу цензуру. Після загального очищення некомерційних ЗМІ в них були введені службовці, віддані режиму, іноді навіть з праворадикальних ЗМІ. Шляхом надання безкоштовних державних інформаційних послуг був підірваний і фактично ліквідований ринок незалежних інформаційних агентств, і таким чином, держава впливає на зміст інформаційних програм приватних ЗМІ [15].

Під час урядового циклу 2010-2014 рр. керівники партії «Фідес» виявили сильний інтерес до значного розширення свого медіа-портфолію, яке перебувало в безпосередньому володінні партії через близьких олігархів. Їхні зусилля були спрямовані на отримання можливості впливати на ЗМІ, не обмежуючись лише виданням державних рекламних замовлень. Це стало необхідним, оскільки ЗМІ, які належали партії (наприклад, видання *Magyar Nemzet*, *Magyar Hírlap*, *Heti Válasz*, *Helyi Téma*, *Metropol*, а також телеканали *Hír TV*, *Echo TV* і *Lánchíd Rádió*), мали обмежену аудиторію. Єдиним винятком була щотижнева рекламна газета *Helyi Téma*, яка розповсюджувалася безкоштовно по всій країні.

Перемога «Фідес» на виборах 2014 р. дозволила партії зберегти необмежену владу, і Віктор Орбан отримав можливість стати єдиним лідером. Створення Національного комунікаційного управління (НКУ) у жовтні 2014 р. призвело до централізації управління в двох напрямках. З одного боку, управління об'єднало та монополізувало комунікаційні завдання всіх державних і урядових органів, а також фірм, які частково або повністю належать державі. З іншого боку, воно стало втручатися у ринкові угоди й замовлення. Ця установа

намагається контролювати не тільки зміст комунікації, але й процес комунікації, а також надавати пільги різним гравцям медіасфери.

Ця концентрація управління комунікаційними ресурсами, які фінансуються державою, у руках Орбана, призвела до постійної виборчої кампанії, яка перетворила державну комунікацію в інструмент політичної маніпуляції. Це також обмежило автономію державних установ і піддало їх діяльність контролю.

З початку 2015 р. партія «Фідес» активно зосереджувала увагу на експансії державних ЗМІ в Угорщині. Бюджетні субсидії для державних ЗМІ і інформаційних агентств зростали і становили 80 млрд. форинтів, що є значним збільшенням порівняно з 2010 р. (47 млрд. форинтів). Деякі телеканали, як от M1, були перетворені на інформаційні, інші, як M2, стали розважальними каналами для дітей і молоді [16].

Особливо важливою була спроба придбання та контролювання телеканалів. Наприклад, канал TV2 був придбаний, а надалі держава намагалася витіснити інших великих комерційних телеканалів, таких як RTL Klub, з ринку, навіть за допомогою державного тиску.

Основна зміна в порівнянні з попереднім урядовим циклом полягала в тому, що державні ЗМІ були перетворені в медіа з необмеженим бюджетом, які надавали медійні послуги у всіх жанрах та для всіх вікових груп аудиторії безпосередньо та безпосередньо керувалися владою. Деякі приватні медіа-імперії були скасовані, і керівництво над ними перейшло в руки В. Орбана.

Закони, про які йшлося вище і які набули чинності в Угорщині 1 січня 2011 р., викликали різку критику в Європейському Союзі та інших міжнародних організаціях. Великі європейські періодичні видання та міжнародні інститути, такі як ООН, Рада Європи і ОБСЄ, висловили серйозне занепокоєння щодо цих законів та їх впливу на свободу ЗМІ в Угорщині. Багато видань вживали терміни, такі як «шовіністичний», для опису цих законів.

Ці закони надали уряду змогу безпосередньо контролювати ЗМІ та впливати на їх зміст. Деякі визначення в законах були невизначеними, що призвело до різних інтерпретацій і можливості різних тлумачень. Наприклад, влада може стягувати великі штрафи (до 900 000 доларів для радіо і телебачення) за «незбалансоване висвітлення подій», що може бути використано для тиску на ЗМІ.

Уряд Віктора Орбана також розширив свій контроль на некомерційні ЗМІ та Угорське телеграфне агентство (MTI), що дозволило йому впливати на створюваний ними контент. Зміни у власності та керівництві цими медійними інституціями дозволили уряду контролювати зміст і розповсюдження інформації. Були звільнені журналісти, які були неприйнятні для влади, і їх місця були заповнені прибічниками «Фідес». Уряд також ввів безоплатні державні інформаційні послуги, що призвело до знищення ринку незалежних

інформаційних агентств і дало владі можливість опосередковано регулювати зміст інформації, що розповсюджується приватними ЗМІ.

За таких обставин, суспільство може бути позбавлене об'єктивної інформації та можливості критичного обговорення політичних, економічних і гуманітарних питань. Пропаганда уряду може збільшити кількість громадян, лояльних до влади, і зменшити кількість критично налаштованих громадян.

Зазвичай такі практики можуть мати вплив на політичну ситуацію в країні та на результати виборів, сприяючи партіям, які контролюють медіа та інформаційний простір. Чи не у цьому причина електорального успіху урядової коаліції на протязі чотирьох виборів до Державних Зборів Угорщини?

Політичний контроль над ЗМІ і обмеження свободи преси можуть суттєво впливати на баланс між провладними, опозиційними та незалежними виданнями та каналами. У випадку Угорщини, за даними міжнародної організації «Репортери без кордонів», індекс свободи преси дійсно погіршився після приходу до влади Віктора Орбана та партії «Фідес» у 2010 р. Усього за кілька років Угорщина спустилася з 23-го (2010 р.) на 85-те (2022 р.) місце і продовжує падіння [17].

Це свідчить про те, що уряд Угорщини вживає різні заходи для обмеження свободи преси та впливу на ЗМІ, що призводить до зменшення балансу між провладними та опозиційними ЗМІ та обмеження можливостей незалежних медіа. Падіння Угорщини у рейтингу свободи преси є показником того, що ситуація зі свободою ЗМІ в країні стає все більш обтяжливою і тривожною.

Це також може мати важливий вплив на інформаційний простір та виборчі процеси в Угорщині, оскільки контроль над ЗМІ може сприяти впливу однієї сторони на публічну думку та призводити до нерівності в доступі до інформації для громадян.

Таким чином, Віктор Орбан продовжує монополізувати угорські медіа і спрямовує їх на підтримку свого політичного режиму. Це є однією з характерних рис «неліберальної демократії», де ЗМІ переважно використовуються як інструмент влади, а не як незалежні органи, які контролюють дії уряду і влади. [18].

Логічним продовженням такої політики В. Орбана стала позиція угорського уряду щодо російської агресії в Україні. Це ще тому дивно, що в історичній пам'яті угорського суспільства назавжди залишилися переживання та травми від подавлення революції 1948 року російськими козаками, розгрому революції 1956 року радянськими танками та окупації країни, яка за цим запанувала. Тому ще дивніше, що угорський уряд, який мав би бути відданим цим історичним пам'яттям та антиросійським настроям суспільства, займає таку пасивну позицію щодо російської агресії в Україні та відмовляється вживати ефективних заходів для підтримки України у цьому конфлікті.

Голова угорського уряду, Віктор Орбан, неодноразово заявляв, що Володимир Путін є для нього політичним взірцем. Навіть при всіх відомих

подіях, таких як незаконне анексування Криму Росією, окупація Донбасу, і воєнні злочини Росії в Сирії, Орбан не змінив своєї позиції.

Повномасштабна війна в Україні, ініційована Росією, також не призвела до зміни підходу Орбана. Офіційний Будапешт блокував наміри України щодо вступу до НАТО та ЄС протягом років, але після агресії Росії проти України, Орбан підтримав швидке членство України в ЄС та підтримав міжнародні санкції проти Росії.

Проте варто зазначити, що Орбан утримується від будь-якої критики Володимира Путіна, і його політика спрямована на забезпечення дешевих поставок російського газу для Угорщини. Він також уникає військової підтримки України в її зусиллях захистити себе від агресії Росії.

Прем'єр-міністр Угорщини, Віктор Орбан, застеріг, що може вжити «ручного гальма» щодо надання фінансової допомоги Україні. Це сталося після того, як він поставив вето на пакет допомоги Європейського Союзу у розмірі 50 млрд. євро, призначеного для підтримки України протягом наступних трьох років.

Орбан не вперше виступає проти спільних зусиль європейських країн щодо надання допомоги Україні, яка переживає повномасштабну війну з Росією.

Керівник уряду Угорщини стверджує, що Україна не може перемогти у війні, і тому її союзники повинні переконати її домагатися негайного припинення вогню та проведення переговорів. Він виступає проти санкцій ЄС щодо російської нафти та газу, а також відмовляється надавати військову допомогу Україні з боку ЄС чи НАТО, стверджуючи, що постачання зброї Києву лише продовжує агонію.

Лідер Угорщини прийняв рішення накладити вето на останній пакет економічної допомоги Україні, оскільки, на його думку, ці гроші не повинні йти проти інтересів угорських платників податків. Він переконаний, що членство України в ЄС було б катастрофою для Євросоюзу, зокрема, для угорських фермерів, і забере кошти з фонду гуртування в угорців та інших.

Орбан розглядає Україну не як майбутнього члена Євросоюзу, а як буферну зону між ЄС і Росією. Ця позиція схожа на погляди Володимира Путіна щодо «нейтральної, демілітаризованої» України.

17 жовтня Орбан зустрівся з Путіним в Пекіні, вперше за час повномасштабної війни та мав дружню розмову.

У жорсткій манері Орбан заблокував засідання комісії Україна-НАТО.

Відносини між Угорщиною та Україною перебувають у кризі ще з часу ухвалення українським парламентом освітнього закону у вересні 2017 р. Цей закон був сприйнятий в Будапешті як порушення прав угорської національної меншини на Закарпатті. Уряд Угорщини 7 вересня 2017 р. висловив протест проти цього закону, оскільки вони вважали, що він грубо порушував права національних меншин, зокрема угорців. Цей закон позбавляв національні меншини, включаючи приблизно 150 тисяч угорців на Закарпатті, можливості

навчатися рідною мовою і ставив під загрозу їхнє виживання на рідній землі [19].

Конфлікт між країнами наростав протягом 2017-2018 рр., і навіть під керівництвом Володимира Зеленського відносини суттєво не покращилися. Україна декілька разів забороняла в'їзд угорським політикам, а Угорщина в 2021 р. уклала угоду з Росією щодо постачання газу обхідом України.

Повномасштабна російсько-українська війна поглибила цей конфлікт, оскільки Угорщина періодично гальмує деякі санкції проти Росії.

24 лютого Віктор Орбан осудив напад Росії на Україну і визначив свою позицію щодо підтримки жертв агресії:

Угорщина не буде втягуватися в цей військовий конфлікт.

Угорщина не буде надавати військову допомогу Україні.

Угорщина не буде підтримувати енергетичні санкції проти Росії [20].

Він пообіцяв надавати гуманітарну допомогу Україні, і ця допомога надходила як від угорської держави, так і від різних угорських неурядових організацій. Угорщина також відкрила кордон для переселенців з України та прийняла сотні тисяч українців.

Так дії угорського уряду різко критикуються в Європейському парламенті. 18 січня 2024 р., Європейський парламент ухвалив резолюцію, у якій засуджує навмисні, постійні й систематичні зусилля угорського уряду щодо підриву основних цінностей ЄС. Члени Європарламенту висловлюють серйозне занепокоєння щодо «подальшої ерозії демократії, верховенства закону й основних прав» в Угорщині, зокрема через нещодавно ухвалений так званий національний суверенітет. Його порівнюють із сумнозвісним російським законом «про іноземних агентів».

Серед провідних країн ЄС все частіше лунають пропозиції позбавити Угорщину права голосу в провідних інституціях ЄС. І цілком природно, що рани чи пізно це станеться.

Висновки

У статті розглянуто еволюцію політичного режиму в Угорщині, починаючи з демократичних змін 1990-х рр. і закінчуючи теперішнім авторитарним правлінням Віктора Орбана. Прийшовши до влади уряд Орбана поступово обмежував свободу ЗМІ, призводив до монополізації медіа, інструменталізував їх у власних інтересах і зменшував демократичні цінності в країні. Це спричинило зниження свободи преси, систематичну критику з боку міжнародних організацій і спростовує демократичний характер режиму.

Орбан також, неодноразово виражав підтримку Росії та В. Путіна, та практично підтримав російську владу в її агресії щодо України та інших регіональних конфліктах. Це створює напруженість в відносинах Угорщини з ЄС і призводить до конфліктів з Україною.

Таким чином, Угорщина пережила значний зсув у напрямку авторитаризму під керівництвом Орбана, що підірвало демократичні цінності, які були впроваджені в країні після зміни режиму у 1990 р.

Список використаних джерел та літератури

1. Hernádi T. 1956 igaz története. Baja: Szerző, 2000. 304 o.
2. Valuch T. A magyartársadalomszerkezetiváltozásai, 1945–1990. Bp.: Rubikon, 2001. 228 o.
3. Tökéczki L Magyar konzervativizmus – hagyomány és a jelenkor. Bp.: Battyáni Alapítvány, 1994. 359 o.
4. Fricz T. A magyarországi pártrendszer 1987–1995. Bp.: Cserépfalvi, 1966. 318 o.
5. Ткач Д.І. Влада та опозиція в Угорщині—зміна облич чи зміна курсу? *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. ІФ Кураса НАН України*. № 2. 2014. С. 75-90.
6. Основний закон Угорщини. URL: https://nemzetikonyvtar.kormany.hu/download/3/00/50000/ogrosznyomda_jav%C3%ADtott.pdf
7. Magyarország Alaptörvénye. 24. cikk, (5) bekezdés. URL: http://www.njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=140968#foot_41_place
8. Magyarország Alaptörvénye. 37. cikk, (4) bekezdés. URL: http://www.njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=140968#foot_41_place
9. Magyarország Alaptörvénye. Záró és egyes rendelkezések. URL: http://www.njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=140968#foot_41_place
10. 2013. évi XX. törvény. Az egyes igazságügyi jogviszonyokban alkalmazandó felső korhatárral kapcsolatos törvénymódosításokról. URL: <http://mkogy.jogtar.hu/?page=show&docid=a1300020.TV>
11. "Якщо вам це потрібно": Орбан запропонував біженцям коридор до ЄС через Угорщину. URL: <https://tsn.ua/svit/yakscho-zahid-cogo-hoche-orban-zaproponuvav-bizhencyam-koridor-u-yes-cherez-ugorschinu-1902991.html>
12. Ткач Д. Право-консервативна ідеологія уряду Віктора Орбана – головна причина системного конфлікту ЄС та Угорщини. *Зовнішні справи*. 2022. Т. 32, № 1. С. 9–15.
13. Мадяр Б., Мадловіч Б. Посткомуністичні режими: актори, інституції та динаміка. *Короткий путівник / пер. з англ. Олександр Тирон*. Бостон: Academic Studies Press, 2023. 248 с.
14. Szirmai É. A digitális identitás titkos jelei. In: Balázs G., Minya K., Pölcz Á. (szerk.) *A titok szemiotikája*. Budapest: MagyarSzemiotikai Társaság, 2019. P. 301-312.
15. Vásárhelyi M. A médiapolip működése – agy – és pénzmosoda. In: *Magyar polip – A posztkommunista maffi a állam*. Szerk.: Magyar Bálint és Vásárhelyi Júlia. Budapest: Noran Libro, 2013.
16. Itt vannak a számok így befolyasolják orbanek a mediat. URL: http://magyarinfo.blog.hu/2015/02/05/itt_vannak_a_szamok_igy_befolyasoljak_orbanek_a_mediat
17. Magyarországon a harmadik legrosszabb a sajtószabadság helyzete az uniós tagállamok közül. URL: <https://hu.euronews.com/2022/05/03/magyarorszagon-a-harmadik-legrosszabb-a-sajtoszabadsag-helyzete-az-unios-tagallamok-kozul>
18. Тужанський Д. Вартові режиму Віктора Орбана. URL: <https://medialab.online/news/magyarorszag/>
19. Держалюк М. Активізація діяльності Угорщини у регіоні та Україні. *Стратегічні пріоритети*. 2018. № 1. С. 48-56.
20. Що Орбан має проти України? URL: <https://bbc.com/ukrainian/articles/c972eyn67emo>

References

1. Hernádi, T. (2000). *1956 igaz története*. Baja: Szerző. [In Hungarian].
2. Valuch, T. (2001). *A magyar társadalom szerkezeti változásai, 1945–1990*. Bp.: Rubikon. [In Hungarian].
3. Tőkéczi, L. (1994). *Magyar konzervatizmus – hagyomány és a jelenkor*. Bp.: Battyáni Alapítvány. [In Hungarian].
4. Fricz, T. (1966). *A magyarországi pártrendszer 1987–1995*. Bp.: Cserépfalvi. [In Hungarian].
5. Tkach, D.I. (2014). Vlada ta opoziciya v Ugorshhini–zmina oblich chi zmina kursu? *Naukovi zapiski Institutu politichnih i etnonacionalnih doslidzhen im. IF Kurasa NAN Ukrayini*, 2, pp. 75-90. [In Ukrainian].
6. Osnovnoj zakon Vengrii. [Online]. Available from: https://nemzetikonyvtar.kormany.hu/download/3/00/50000/orosznyomda_jav%C3%ADtott.pdf [In Russian].
7. Magyarország Alaptörvénye. 24. cikk, (5) bekezdés. [Online]. Available from: http://www.njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=140968#foot_41_place [In Hungarian].
8. Magyarország Alaptörvénye. 37. cikk, (4) bekezdés. [Online]. Available from: http://www.njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=140968#foot_41_place [In Hungarian].
9. Magyarország Alaptörvénye. Záró és egyes rendelkezések. [Online]. Available from: http://www.njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=140968#foot_41_place [In Hungarian].
10. 2013. évi XX. törvény. Az egyes igazságügyi jogviszonyokban alkalmazandó felső korhatárral kapcsolatos törvénymódosításokról. [Online]. Available from: <http://mkogy.jogtar.hu/?page=show&docid=a1300020.TV> [In Hungarian].
11. “Yakshho vam ce potribno”: Orban zaproponuvav bizhencyam koridor do YeS cherez Ugorshhinu. [Online]. Available from: <https://tsn.ua/svit/yakscho-zahid-cogo-hoche-orban-zaproponuvav-bizhencyam-koridor-u-yes-cherez-ugorschinu-1902991.html> [In Ukrainian].
12. Tkach, D. (2022). Pravo-konservativna ideologiya uryadu Viktora Orbana – golovna prichina sistemnogo konfliktu YeS ta Ugorshhini. *Zovnishni spravi*, (32), 1. pp. 9–15. [In Ukrainian].
13. Madyar, B., Madlovich, B. (2023). *Postkomunistichni rezhimi: aktori, instituciyi ta dinamika. Korotkij putivnik*. Boston: Academic Studies Press. [In Ukrainian].
14. Szirmai, É. (2019). A digitális identitás titkos jelei. In: Balázs G., Mínya K., Pölcz Á. (szerk.) *A titok szemiotikája*. Budapest: Magyar Szemiotikai Társaság, P. 301-312. [In Hungarian].
15. Vásárhelyi M. (2013). A médiapolip működése – agy – és pénzmosoda. In: *Magyar polip – A posztkommunista maffi aállam*. Szerk.: Magyar Bálint és Vásárhelyi Júlia. Budapest: Noran Libro. [In Hungarian].
16. Itt vannak a számok így befolyaso ljak orbanek a mediat. [Online]. Available from: http://magyarinfo.blog.hu/2015/02/05/itt_vannak_a_szamok_igy_befolyaso_ljak_orbanek_a_mediat [In Hungarian].
17. Magyarországon a harmadik legrosszabb a sajtószabadság helyzete az uniós tagállamok közül. [Online]. Available from: <https://hu.euronews.com/2022/05/03/magyarorszag-a-harmadik-legrosszabb-a-sajtoszabadsag-helyzete-az-unios-tagallamok-kozul> [In Hungarian].
18. Tuzhanskij, D. Vartovi rezhimu Viktora Orbana. [Online]. Available from: <https://medialab.online/news/magyarorszag/> [In Ukrainian].
19. Derzhalyuk, M. (2018). Aktivizaciya diyalnosti Ugorshhini u regioni ta Ukrayini. *Strategichni prioriteti*, 1, pp. 48-56.
20. Sho Orban maye proti Ukrayini? [Online]. Available from: <https://bbc.com/ukrainian/articles/c972eyn67emo> [In Ukrainian].

Tkach D. Modern Hungary – the Road from Democracy to Authoritarianism: a Historical Retrospective.

In the late 1980s, as a result of the Velvet Revolutions, the political systems of most Central and Eastern European (CEE) countries underwent significant changes. This process also affected the Hungarian Republic, where the change in the social system was more intense and successful than in many other CEE countries.

Hungary, thanks to these processes, distinguished itself as a leader among the CEE countries in achieving significant accomplishments in political and economic transformation. The political system of society underwent significant changes. The one-party regime was replaced with a pluralistic political system based on the Constitution, amended in 1989. A parliamentary-presidential system of governance was introduced, granting the government broad powers and obligating it to ensure conditions for the country's economic and democratic development. A reform of the judicial system was also carried out, and a Constitutional Court was established.

From 1990 to 2010, there was significant liberalization of society, but the achievements of these years were controversial and ambiguous. The commercialization of all spheres of life significantly changed the general cultural context, led to new tensions in relations between different social groups and generations, and to some extent exacerbated the problem of interethnic relations.

Everything changed in 2010 when the FIDESZ-KDNP coalition came to power in the parliamentary elections, gaining a constitutional majority of votes. This right-conservative coalition successfully implemented conservative ideology, skillfully manipulated public consciousness, carried out effective economic reforms, strengthened state administration, and reformed the public sector, directing it towards centralization and the restoration of conservative traditions in the Hungarian state. This was also accompanied by a rollback of democratic governance principles and an intensification of authoritarian tendencies.

As a result of these actions, the right-conservative coalition managed to win the parliamentary elections in 2014, 2018, and 2022. This led to the multiparty system, created as a counterbalance to the one-party totalitarian regime, becoming bipolar with the dominant role of the FIDESZ-KDNP coalition.

Thus, the country with established democratic traditions transformed into a state with an authoritarian government headed by Prime Minister V. Orban, who many in the EU call a dictator.

Keywords: *Hungary, CEE countries, FIDESZ-KDNP coalition, National Assembly, democratic traditions, authoritarian government, V. Orban.*